

Handreiking

Rechten van Betrokkenen

Deel 2 - Recht op rectificatie, vergetelheid, beperking van en bezwaar tegen verwerking, dataportabiliteit en geautomatiseerde besluitvorming

Inhoudsopgave

1. Betrokkene in control over zijn persoonsgegevens	3
2. Recht op rectificatie	4
2.1 Wat zegt de AVG?.....	4
2.2 Wat betekent dit?	4
3. Recht op vergetelheid	5
3.1 Wat zegt de AVG?.....	5
3.2 Wat betekent dit?	5
4. Recht op beperking bewerking.....	6
4.1 Wat zegt de AVG?.....	6
4.2 Wat betekent dit?	6
5. Recht op dataportabiliteit	7
5.1 Wat zegt de AVG?.....	7
5.2 Wat betekent dit?	7
6. Recht op bezwaar	8
6.1 Wat zegt de AVG?.....	8
6.2 Wat betekent dit?	8
7. Recht tegen geautomatiseerde verwerking/profiling.....	9
7.1 Wat zegt de AVG?.....	9
7.2 Wat betekent dit?	9

Colofon

Deze handreiking is mede tot stand gekomen door een samenwerking van onder andere VNG, VNG Realisatie, de Informatie Beveiligingsdienst (IBD) en Kenniscentrum Europa Decentraal.

Voor meer informatie en vragen verwijzen we u naar de websites vng.nl en vngrealisatie.nl/privacy. Indien u naar aanleiding van dit document nog vragen heeft, of advies wilt over de Wbp, AVG of privacy in het algemeen kunt u deze stellen via privacy@vng.nl

©Vereniging van Nederlandse Gemeenten, Den Haag, januari 2018

1. Betrokkene in control over zijn persoonsgegevens

Op 25 mei 2018 treedt de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) in werking. In de kern wil de AVG betrokkenen¹ in staat te stellen 'in control' te zijn over hun eigen persoonsgegevens². Zij krijgen meer en uitgebreidere rechten met betrekking tot hun persoonsgegevens en de verwerking daarvan. Nieuw zijn het recht op dataportabiliteit en het recht op vergetelheid. De overige rechten bestaan nu al onder de Wet bescherming persoonsgegevens. Betrokkenen hebben onder de AVG de volgende rechten:

1. Recht van inzage (artikel 15 AVG);
2. Recht op rectificatie (artikel 16 AVG);
3. Recht op vergetelheid (gegevenswissing) (artikel 17 AVG);
4. Recht op beperking van de verwerking (artikel 18 AVG);
5. Recht op dataportabiliteit (overdraagbaarheid gegevens) (artikel 20 AVG);
6. Recht van bezwaar tegen verwerking (artikel 21 AVG);
7. Recht niet te worden onderworpen aan geautomatiseerde individuele besluitvorming / profiling (artikel 22 AVG).

Betrokkenen hebben dus het recht om na te gaan wat er met hun persoonsgegevens gebeurt (punt 1) en hier als dit nodig is invloed op uit te oefenen (punt 2 t/m 7).

Om betrokkenen nog meer in staat te stellen 'in control' te zijn, hebben verwerkingsverantwoordelijken daarnaast de verplichting om transparant te zijn door middel van een informatieplicht richting betrokkenen (artikel 13 en 14 van de AVG).

De informatieplicht hangt daarmee nauw samen met de rechten van betrokkenen: aan de ene kant is er de verplichting voor de gemeente om betrokkenen actief, tijdig en adequaat te informeren over verwerkingen van persoonsgegevens; aan de andere kant kunnen betrokkenen hun rechten uitoefenen richting de gemeente.

Deze handreiking gaat in op het recht op rectificatie, het recht op vergetelheid, het recht op beperking bewerking, het recht op dataportabiliteit, het recht op bezwaar en het recht tegen geautomatiseerde verwerking/profiling, en hoe gemeenten daarmee om kunnen gaan. Het recht op inzage en de informatieplicht zijn [in een apart product](#) beschreven.

¹ Definitie betrokkenen: degenen wiens persoonsgegevens worden verwerkt.

² Definitie persoonsgegevens: *alle informatie* over een geïdentificeerde of identificeerbare natuurlijke persoon

2. Recht op rectificatie

2.1 Wat zegt de AVG?

Gemeenten moeten gegevens accuraat verwerken. Met de AVG verandert dit niet. Sterker nog, de AVG wordt het belang van accurate gegevensverwerking onderstreept. Recht op rectificatie geldt voor de situatie wanneer een betrokkene van mening is dat zijn/haar gegevens niet juist zijn of onvolledig zijn. In dat geval kan de betrokkene een verzoek tot rectificatie indienen bij zijn/haar gemeente. De gemeente moet dit verzoek in behandeling nemen en ervoor zorgen dat onjuiste of onvolledige data gewist, aangevuld of gewijzigd worden. Na rectificatie van de gegevens verstrekt de gemeente een nieuw uittreksel aan de betrokkene.

2.2 Wat betekent dit?

Als het goed is, heeft u voor rectificatie al een proces ingericht en kunt u dit blijven gebruiken onder de AVG. Zo niet, dan moet u hiervoor alsnog een proces inrichten.

Let wel: als een gemeente de persoonsgegevens met andere partijen heeft gedeeld dan moet de gemeenten die partijen op de hoogte stellen van het rectificatieverzoek, zo lang het verzoek betrekking heeft op eerder gedeelde persoonsgegevens. Dus als een betrokkene persoonsgegevens heeft laten wijzigen en die gegevens zijn gedeeld met anderen (bijvoorbeeld het plaatselijke zwembad), dan moet de gemeente die wijziging ook doorgeven aan die organisatie.

Hoe de rectificatieverzoeken bij de gemeente binnen komen kan de gemeente zelf bepalen. Zie voor tips voor het ontvangen en verwerken van dergelijke verzoeken het stappenplan dat is opgenomen in de handreiking deel 1 rechten van betrokkenen (onder het recht van inzage: [Rechten van betrokkenen deel 1](#)).

3. Recht op vergetelheid

3.1 Wat zegt de AVG?

Een betrokkene kan bij een gemeente een verzoek indienen om “vergeten” te worden (oftewel dat de gegevens worden gewist): het recht op vergetelheid. Een betrokkene kan hiertoe een verzoek indienen wanneer:

- De persoonsgegevens niet langer noodzakelijk zijn voor het doel waarvoor de gegevens verzameld zijn en er geen andere reden is om deze persoonsgegevens te bewaren;
- Het doel voor het verwerken van de persoonsgegevens is gebaseerd op de toestemming van betrokkene en betrokkene die toestemming intrekt;
- Betrokkene bezwaar heeft tegen de verwerking en de gemeente geen zwaarwegende gronden heeft om de gegevens te verwerken;
- De persoonsgegevens onwettig zijn verwerkt;
- De persoonsgegevens noodzakelijk zijn voor compliance met Europese of Nederlandse wetgeving.

In onderstaande gevallen kan een gemeente recht op vergetelheid weigeren:

- De uitoefening van het recht vrijheid van meningsuiting;
- De uitoefening van wettelijke taken;
- Een juridische procedure.

In sommige gevallen mag een gemeente gegevens langer bewaren dan strikt noodzakelijk is, bijvoorbeeld nadat een vergunning is verstrekt. Hierdoor kan niet aan het verzoek om vergetelheid worden voldaan. Gemeenten kunnen gegevens langer bewaren wanneer:

- De uitoefening van het recht op vrijheid van meningsuiting en van informatie;
- De nakoming van een wettelijke verplichting;
- De uitvoering van een taak in het algemeen belang of in het kader van de uitoefening van het openbaar gezag dat aan de verwerkingsverantwoordelijke is verleend;
- Redenen van algemeen belang op het vlak van volksgezondheid;
- Bewaartermijnen met het oog op de Archiefwet (zie ook de [selectielijst](#));
- Wetenschappelijk of historisch onderzoek;
- Onderzoek voor de vaststelling, uitoefening of onderbouwing van een rechtsvordering.

Het kan voorkomen dat gemeenten slechts een gedeelte van de gegevens langer mag bewaren. In dat geval bewaart u die gegevens en verwijdert u de overige gegevens.

3.2 Wat betekent dit?

Het recht op vergetelheid onderstreept het belang om datgene te bewaren wat strikt noodzakelijk is. Zijn de gegevens niet langer nodig voor het doel van verwerking? Verwijder deze dan zelf om en de hoeveelheid data te verminderen en verzoeken inzake vergetelheid te voorkomen.

Komt er een rechtmatig verzoek binnen met betrekking tot het recht op vergetelheid, verwijder dan de gegevens die niet langer noodzakelijk zijn en geef uitleg aan betrokkene over gegevens die u alsnog moet bewaren, bijvoorbeeld vanuit uw wettelijke verplichting of vanuit de Archiefwet.

Let op: als een andere organisatie persoonsgegevens voor u verwerkt en een betrokkene vraagt om vergetelheid dan moet u die organisatie hiervan op de hoogte stellen. Proportionaliteit en subsidiariteit spelen een belangrijke rol binnen de AVG en naar verwachting zullen ze een grotere rol opeisen als het gaat om het recht op vergetelheid.

4. Recht op beperking bewerking

4.1 Wat zegt de AVG?

Betrokkene heeft het recht om de bewerking van data te beperken als:

- De accuraatheid van de gegevens in het geding is (voor de periode die nodig is om de accuraatheid te verifiëren);
- De verwerking onrechtmatig is en betrokkene vraagt om beperking van de bewerking in plaats van het recht op vergetelheid;
- De gemeente de persoonsgegevens niet langer nodig heeft voor het oorspronkelijke doel, maar de data nog nodig zijn op basis van andere rechtmatige gronden;
- Verificatie of overtreffende gronden in verband met een verzoek om vergetelheid in behandeling zijn.

4.2 Wat betekent dit?

Deze maatregel is tijdelijk en duurt zolang het nodig is om meer duidelijkheid te geven over de accuraatheid, verwerking etc. Gedurende die periode mogen gemeenten de gegevens niet verwijderen. Gemeenten kunnen dit ondervangen door de gegevens, tijdelijk, te verplaatsen naar een ander systeem of die onbereikbaar maken voor medewerkers.

5. Recht op dataportabiliteit

5.1 Wat zegt de AVG?

Betrokkenen hebben het recht om persoonsgegevens op een gestructureerde en leesbare wijze te ontvangen, ook voor apparaten. Het recht op dataportabiliteit is dubbelzinnig. Het verzoek kan zijn om de persoonsgegevens over te dragen aan betrokkene of om deze door te zenden.

5.2 Wat betekent dit?

Er moet aan drie voorwaarden zijn voldaan voordat gegevens kunnen worden overgedragen. Het moet gaan om automatisch verwerkte gegevens (dus geen papieren bestanden), de betrokkene moet instemmen met de overdracht en er moet sprake zijn van een contract, bijvoorbeeld een juridisch contract.

Het recht op dataportabiliteit geldt alleen voor niet-wettelijke taken van gemeenten en waarbij de volgende voorwaarden van toepassing zijn:

- Het recht op overdraagbaarheid heeft betrekking op de gegevens die de betrokkene beschikbaar heeft gesteld.
- Gemeenten worden geadviseerd om zoveel mogelijk met uitwisselbare formats te werken om aan dergelijke verzoeken te voldoen. De ontvangende partij moet immers direct met de gegevens aan de slag kunnen.
- Controleer voor verzending òf en waarvoor de betrokkene toestemming heeft gegeven.
- De ontvangende gemeenten dient alleen gegevens te accepteren die noodzakelijk en relevant zijn.

Let op: zorg er altijd voor dat de data veilig worden verzonden! De gemeente is hier verantwoordelijk voor. Dat geldt ook voor de aankomst van de data bij de juiste partij. Als een betrokkene de data vanuit een beveiligde omgeving van de gemeente naar eigen systemen kopieert (op een eigen computer opslaat bijvoorbeeld), dient deze geïnformeerd te worden dat betrokkene daarna zelf verantwoordelijk is voor veilige opslag van die kopieën.

6. Recht op bezwaar

6.1 Wat zegt de AVG?

Betrokkene kan op elk moment bezwaar maken tegen de verwerking van zijn/haar gegevens bij de gemeente. Het recht van bezwaar wordt duidelijk gemaakt aan betrokkene (uiterlijk op het moment van eerste contact tussen gemeente en betrokkene dus bijvoorbeeld op het moment van een aanvraag). Ook deze melding moet gescheiden van andere informatie worden meegedeeld (oftewel niet verstopt in de overige voorwaarden van de gemeente).

6.2 Wat betekent dit?

Het recht op bezwaar is niet nieuw voor gemeente en is al standaard een onderdeel van beschikkingen. De enige wijziging is dat gemeenten vooraf (in plaats van achteraf) moeten communiceren dat een betrokkene bezwaar kan indienen tegen het gebruik van zijn/haar gegevens. Zorg ervoor dat deze mededeling duidelijk, begrijpelijk en los van alle andere informatie wordt gecommuniceerd. Denk hierbij aan communicatie aan de balie en bij aanvraagformulieren (zowel op papier als digitaal). Daarnaast mag gebruik gemaakt worden van de bestaande kanalen binnen de gemeente om het recht op bezwaar in te dienen. Hierdoor kan de gemeente sturen op het zoveel mogelijk digitaal indienen van deze verzoeken (zie voor een uitgebreide toelichting hierover ook rechten van betrokkenen deel 1).

7. Recht tegen geautomatiseerde verwerking/profiling

7.1 Wat zegt de AVG?

Betrokkene heeft het recht om niet onderworpen te willen worden aan van besluitvorming die gebaseerd is op geautomatiseerde verwerking, waaronder profiling, waaruit rechtsgevolgen voortkomen of die betrokkene op een andere manier aanmerkelijk raakt. Bijvoorbeeld een aanvraag voor een gehandicapten parkeerkaart welke volledig automatisch wordt verwerkt (en wel of niet wordt toegekend) zonder invloed van betrokkene of een ambtenaar. Bij profiling kan gedacht worden aan het opstellen van een profiel aan de hand waarvan gemeenten bepalen of iemand op basis van die gegevens voldoet en mogelijk recht heeft op voorzieningen etc.

Hiervan kan worden afgeweken als de geautomatiseerde verwerking:

- Noodzakelijk is voor de uitvoering van een overeenkomst;
- Is toegestaan bij een Unierechtelijke of lidstaatrechtelijke bepaling;
- Berust op toestemming van de betrokkene.

7.2 Wat betekent dit?

Als een gemeente aanvragen geautomatiseerd wil verwerken dienen ze hier zorgvuldig mee om te gaan. Passende maatregelen ter bescherming van de rechten en vrijheden van de betrokkene zijn daarbij belangrijk. Voorkom dat betrokkene in een proces geen eigen inbreng kan leveren en dat individualisering ook door ambtenaren nog mogelijk is (oftewel dat zwaarwegende redenen van betrokkene ervoor kunnen zorgen dat wordt afgeweken van de standaard procedures door de behandelende ambtenaar). Ook bij profiling is dit belangrijk. Daarnaast is de wettelijke grondslag voor de verwerking zeer belangrijk. Heeft de gemeente een wettelijke reden (doel) om gegevens te verwerken door middel van profiling. Let op als het gaat om toestemming. Zoals eerder aangegeven voldoet toestemming tussen betrokkene en een gemeente doorgaans niet aan de voorwaarden met betrekking tot vrijelijk gegeven.